

Zarovnávanie sekvencií s použitím metód klasifikácie

Diplomová práca

Bc. Michal Hozza

Vedúci práce: Mgr. Tomáš Vinař, PhD.

Konzultant: Mgr. Michal Nánási

Fakulta matematiky, fyziky a informatiky, Univerzita Komenského, Bratislava

10. júna 2014

- 1 Úvod
 - Cieľ
 - Zarovnávanie sekvencií
- 2 Existujúce riešenia
- 3 Naše riešenie
 - Klasifikácia na základe lokálnej informácie
 - Zakomponovanie výsledkov klasifikácie do pHMM
- 4 Výsledky

- cieľom práce je vytvoriť nové metódy na korekciu zarovnaní biologických sekvencií na základe prídavnej informácie
- integrácia tejto informácie bude zabezpečená pomocou techník využívaných na klasifikáciu v strojovom učení

Zarovňavanie sekvencií

- jedným zo základných bioinformatických problémov
- identifikuje časti sekvencie, ktoré vznikli z toho istého predka (zarovnané bázy), inzercie a delécie v priebehu evolúcie (medzery v zarovnaní)

Definícia (Globálne zarovnanie)

Vstupom sú dve sekvencie $X = x_1x_2 \dots x_n$ a $Y = y_1y_2 \dots y_m$

Výstupom je zarovnanie celých sekvencií X a Y .

Príklad:

```
GTGGACCGTT-----CCTTCCGGCAATCACGAGAAAAGCCACGT
GTCGACCGTTTTCAGTGAAGCAATCAGG---AACACCACCT
```

Skryté Markovovské modely

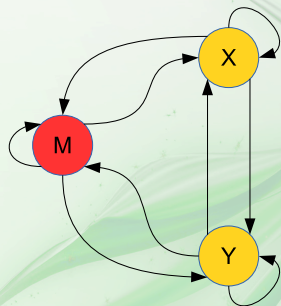
- pravdepodobnostný model inšpirovaný konečnými automatmi
- pozostáva z 3 distribúcií
 - distribúcia začiatočných stavov (π_i)
 - distribúcia prechodov ($a_{i,j}$)
 - distribúcia emisií ($e_{i,x}$)
- pravdepodobnosť, že model vygeneruje sekvenciu x dĺžky n s anotáciou s je súčin pravdepodobností prechodov a emisií.

$$P(X = x | S = s) = \pi_{s_1} \left(\prod_{i=1}^{n-1} e_{s_i, x_i} a_{s_i, s_{i+1}} \right) e_{s_n, x_n}$$

[Brejová and Vinař, 2011, Durbin et al., 1998]

Zarovňavanie sekvencií pomocou pHMM

- 3 stavový pHMM
 - Match – emituje dvojice:
 AA, AC, AG, \dots, TT
 - Insert X, Insert Y – emitujú jednotlivé bázy A, C, G, T
- prechodové a emisné pravdepodobnosti sa trénujú pomocou frekvenčnej tabuľky
- najpravdepodobnejšie zarovnanie nájdeme pomocou Viterbiho algoritmu

Existujúce metódy zarovnávaní sekvencií s dodatočnou informáciou

Definícia (Problém inverzného zarovnania)

Vstupom sú dve sekvencie X , Y a ich zarovnanie Z . Výstupom sú parametre, podľa ktorých je toto zarovnanie optimálne.

- doterajšie publikácie boli o zarovnávaní proteínových sekvencií
- doterajší výskum sa zaoberal hlavne riešením problému IZ
- v [Yu et al., 2007] využili SVM na nájdenie parametrov a použili anotáciu o štruktúre sekvencií
- podobný prístup zvolili v [Do et al., 2006], kde na nájdenie parametrov využili CRF
- obe riešenia ťažia z výhod diskriminatívneho učenia, kde hľadáme $P(Z|W)$ (namiesto $P(Z, W)$, ktoré hľadáme pri generatívnych modeloch)

- zarovnávanie s dodatočnou informáciou
- dodatočnú informáciu sme zakomponovali pomocou klasifikátorov
 - klasifikátory na základe lokálnej informácie rozhodujú, či dané pozície majú byť zarovnané k sebe
 - natrénujeme ich na existujúcich zarovnaniach
- klasifikátory sme zakomponovali do pHMM pre zarovnávanie

Naše riešenie – odlišnosti

- zaoberáme sa DNA sekvenciami, nie proteínmi
- nemáme k dispozícii sekundárnu štruktúru, ale iný typ anotácií
- naše modely sú kombináciou generatívneho a diskriminačného prístupu
- naše modely sú založené na pHMM
- používame dva rôzne klasifikátory
- architektúry našich modelov abstrahujú od klasifikátora
- ako klasifikátor sme použili *náhodný les* (angl. *Random forest*) [Breiman, 2001]

Klasifikácia na základe lokálnej informácie

- anotácie sme zakomponovali pomocou dvoch typov klasifikátorov
 - ① Match – rozhoduje či dané pozície majú byť zarovnané k sebe
 - ② Indel – rozhoduje či daná pozícia má byť zarovnaná k medzere
- výstup $\in \langle 0, 1 \rangle$ – istota klasifikátora, že dané dve pozície majú byť zarovnané k sebe (v insert stave, že daná pozícia má byť zarovnaná k medzere)
- atribúty sú okná veľkosti w

Okno pre klasifikátor

i:012345678 9
Ax:00011111 0
X:ACCATTCCTA--C
Y:ACG----TGTTC
Ay:000 11111
j:012 34567

(a) Match klasifikátor

i:012345678 9
Ax:00011111 0
X:ACCATTCCTA--C
Y:ACG----TGTTC
Ay:000 11111
j:012 34567

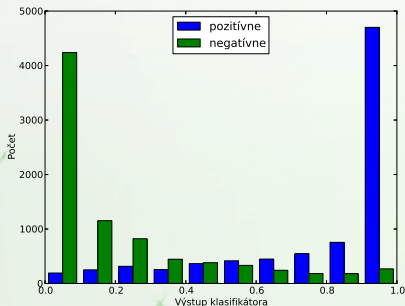
(b) InDel klasifikátor

Obr. : Okno klasifikátora pre pozície $i = 6$ a $j = 3$

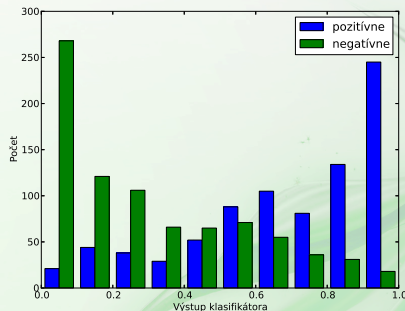
Klasifikácia na základe lokálnej informácie

- k dátam sme pridali informácie o zhodách na zodpovedajúcich pozíciách, čím sa nám podarilo vylepšiť úspešnosť klasifikátora
- úspešnosť Match klasifikátora: **89,87%**
- úspešnosť Indel klasifikátora: **81,78%**
- klasifikátor sa dokáže naučiť, ktoré okná majú byť zarovnané k sebe a ktoré nie

Úspešnosť klasifikátora

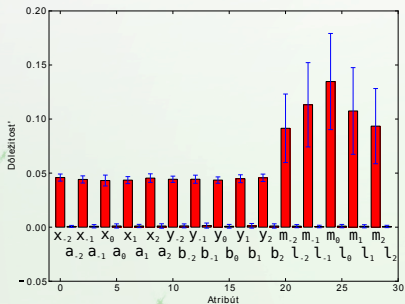
(a) Match klasifikátor

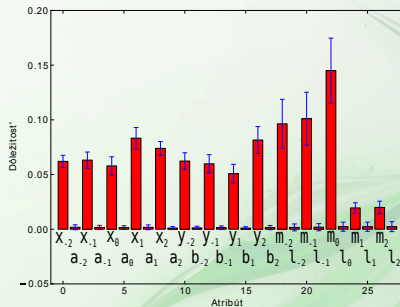
(b) InDel klasifikátor

Obr. : Distribúcia výstupu klasifikátora pre pozitívne a negatívne príklady.

Dôležitosť atribútov

(a) Match klasifikátor

(b) InDel klasifikátor

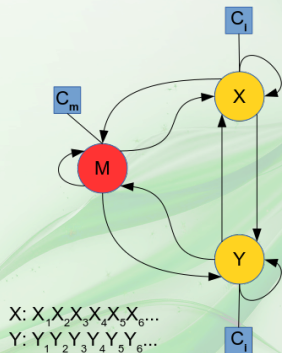
Obr. : Dôležitosť atribútov v klasifikátore.

Zakomponovanie výsledkov klasifikácie do pHMM

- skonštruovali sme dva modely pre zarovnanie sekvencií s anotáciami za pomoci klasifikátora
 - 1 Model s klasifikátorom ako emisiou
 - 2 Model s klasifikátorovou páskou
- založené na párových skrytých Markovovských modeloch.

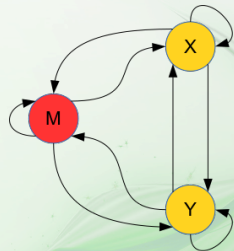
Model s klasifikátorom ako emisiou (Model A)

- emisné tabuľky stavov nahradíme výstupom z klasifikátora
- model nie je korektný pravdepodobnostný model, pretože pravdepodobnosti emisií nesčítajú do 1
- prechodové pravdepodobnosti sme na-trénovali zo zarovnaní z trénovacej vzorky

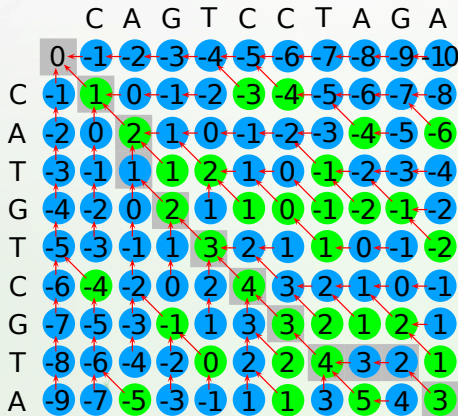

Model s klasifikátorovou páskou (Model B)

- modelujeme navyše sekvenciu výstupov klasifikátora vo forme pásky
- trénujeme všetky parametre na trénovacej vzorke zarovnaní obohatenej o pásku s výstupmi z klasifikátora
- páska je cesta v 2D tabuľke výstupov klasifikátorov
- zhoduje sa s cestou zarovnania
- ak sa pohneme horizontálne, alebo vertikálne, používame Indel klasifikátor a ak sa pohneme diagonálne, tak použijeme Match klasifikátor

X: $x_1 x_2 x_3 x_4 x_5 x_6 \dots$
Y: $y_1 y_2 y_3 y_4 y_5 y_6 \dots$
C: $c_1 c_2 c_3 c_4 c_5 c_6 \dots$

CATGTCAT--A
 CA-GTCCTAGA
 MMIMMMMMIIM

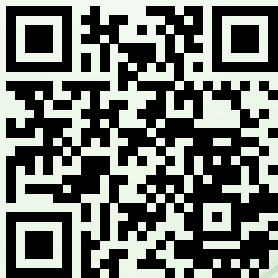
Obr. : Použité klasifikátory v klasifikátorovej páske

Dáta	Model A		Model B		Ref. Model		Muscle	
	Zhoda	Tranz.	Zhoda	Tranz.	Zhoda	Tranz.	Zhoda	Tranz.
sim1	79,75%	44,97%	84,35%	56,5%	85,78%	61,03%	82,72%	58,76%
sim2	70,14%	—	71,47%	—	60,38%	—	61,47%	—
bio	91,40%	96,63%	91,24%	96,89%	91,34%	96,45%	91,28%	95,98%

Tabuľka : Porovnanie našich modelov s referenčným modelom a zarovnávačom muscle.

- Tranzitivitu počítame z troch zarovnaní AB , BC a AC ako percentuálnu zhodu medzi zložením prvých dvoch zarovnaní $(AB \circ BC)$ a tretieho zarovnaní AC .

Ďakujem za pozornosť!

<https://github.com/mhozza/realigner>

Breiman, L. (2001).
Random forests.
Machine learning, 45(1):5–32.

Brejová, B. and Vinař, T. (2011).
Metódy v bioinformatike [Methods in Bioinformatics].
Knižničné a edičné centrum FMFI UK.
Lecture notes.

Do, C., Gross, S., and Batzoglu, S. (2006).
Conalign: Discriminative training for protein sequence
alignment.
In Apostolico, A., Guerra, C., Istrail, S., Pevzner, P., and
Waterman, M., editors, *Research in Computational Molecular*

Biology, volume 3909 of *Lecture Notes in Computer Science*, pages 160–174. Springer Berlin / Heidelberg.
10.1007/11732990_15.

Durbin, R., Eddy, S., Krogh, A., and Mitchison, G. (1998).
Biological Sequence Analysis: Probabilistic Models of Proteins and Nucleic Acids.
Cambridge University Press.

Yu, C.-N., Joachims, T., Elber, R., and Pillardy, J. (2007).
Support vector training of protein alignment models.
In Speed, T. and Huang, H., editors, *Research in Computational Molecular Biology*, volume 4453 of *Lecture Notes in Computer Science*, pages 253–267. Springer Berlin / Heidelberg.
10.1007/978-3-540-71681-5_18.